

σε ικανοποιητικό βαθμό, την παραγωγικότητα του εδάφους, άρα και τη συνολική παραγωγή, με θετικό πρόσημο σε σχέση με τις δαπάνες άρδευσης. Βέβαια, τα τεχνικά αυτά στοιχεία ξεφεύγουν από το πλαίσιο του παρόντος πονήματος (βλπ. σχετικές μεθόδους καλλιέργειας super foods, σε ανάλογα τεχνικά εγχειρίδια).

11.4 Ο έξυπνος αγρότης και οι καινοτόμες καλλιέργειες των υπερτροφών.

Οι καινοτόμες καλλιέργειες των “υπερτροφών” (super foods), σε συνδιασμό με την επεξεργασία και τη μεταποίηση των πολύτιμων καρπών τους σε πλειάδα προϊόντων, που διακινούνται με εμπορική επιτυχία στη διεθνή αγορά, δεν χωρεί αμφιβολία ότι ανήκουν στο smart farming. Μάλιστα, εάν κάποιος παραγωγός αγροτροφίμων παράγει, μεταποιεί και διακινεί προϊόντα super foods, εύκολα και πάντοτε χαρακτηρίζεται ως smart farmer. Εξάλλου, η καινοτομία είναι πάντοτε συνδεδεμένη με την έξυπνη γεωργία. Και οι “υπερτροφές” είναι οπωσδήποτε καινοτομία και μάλιστα από τις πιο γνωστές, από τις πρώτες, στο αγροδιατροφικό σύστημα, έτσι όπως σήμερα έχει παγκοσμιοποιηθεί.

Οι καινοτόμες καλλιέργειες και η καινοτόμος παραγωγή νέων αγροτροφίμων δείχνουν τον δρόμο σε παραγωγούς με ιδιαίτερα “γερασμένη” παραγωγή και παραγωγική διαδικασία. Επομένως, αποτελούν και μία πρόκληση, μα συνάμα και ένα “ρίσκο” για συμμετοχή τους στην αναδιάρθρωση των γεωργικών τους κλάδων και στον εκτοπισμό εκείνου ή εκείνων που εκδιώκονται από τον ανελέητο διεθνή ανταγωνισμό.

Μέσα από τις γραμμές αυτού του πονήματος, οι καινοτόμες καλλιέργειες για την παραγωγή “υπερτροφών” (super foods) είναι και πρόταση για αξιοποίηση γεωργικών εκτάσεων, που παραμένουν ακαλλιέργητες. Και παράλληλα αποτελεί κατευθυντήρια οδηγία για αναδιάρθρωση καλλιεργειών, οι οποίες δεν δίδουν ικανοποιητικό εισόδημα, αλλ’ ούτε προπάντων και τη δυνατότητα απορρόφησης των προϊόντων τους από την παγκοσμιοποιημένη αγορά.

Τα προϊόντα από τις καινοτόμες καλλιέργειες παραγωγής υπερτροφών πολλά και ποικίλα, από τους απλά αποξηραμένους καρ-

πούς μέχρι τα φαρμακευτικά σκευάσματα και την πρώτη ύλη για τρόφιμα υγιεινής διατροφής και συμπληρώματα (health foods), καθώς και για τη συμμετοχή αυτής της πρώτης ύλης σε λειτουργικά τρόφιμα (functional foods).

Εάν στην παραπάνω πρόταση και κατευθυντήρια οδηγία, προστεθεί και η παρακίνηση των “ψαγμένων” παραγωγών της γνώσης και της σωφροσύνης και σύνεσης, για καλλιέργεια και παραγωγή βιολογικών “υπερτροφών”, τότε ολοκληρώνεται μία σκέψη και μία προσπάθεια για το “στήσιμο” μιας σύγχρονης, οργανωμένης και καθετοποιημένης αγροτικής μονάδας, η οποία θα μπορεί να σταθεί στην εξωτερική, ευρωπαϊκή και διεθνή αγορά.

Επειδή, όμως, το “στήσιμο” αυτό μιας καινοτόμου επιχείρησης που θα κινείται με τα προϊόντα της στην εξωτερική αγορά, αφορά σε μεγάλες ποσότητες παραγωγής για επιχειρηματική δράση, δεδομένου μάλιστα και των μικρών γεωργικών εκτάσεων και των κακών οικονομικών συγκυριών της χώρας, προτείνεται η εν λόγω οργάνωση να γίνεται μέσω σοβαρών συνεργασιών των ενδιαφερομένων υποψηφίων παραγωγών “υπερτροφών”.

Ο καλύτερος τρόπος για τη συμμετοχή των “έξυπνων” Ελλήνων παραγωγών στη μεγάλη καινοτομία της παραγωγής αγροτροφίμων, που ακούει στο όνομα “super foods”, είναι η οργάνωσή τους σε μορφές “contract farming” (συμβολαιακής γεωργίας), ή καλύτερα σε συνεταιρισμούς νέας γενιάς (Σ.Ν.Γ.), δηλαδή μετοχικού χαρακτήρα, οι οποίοι έχουν και την υποχρέωση της πλήρους και κάθετης δράσης, για το καλύτερο οικονομικό αποτέλεσμα των συνεταιρισμένων παραγωγών.

Μία τέτοια προσπάθεια για την ίδρυση και οργάνωση Σ.Ν.Γ. (Συνεταιρισμού Νέας Γενιάς), ξεκίνησε πρόσφατα στη Θεσσαλία, με έδρα την Καρδίτσα, για την παραγωγή μύρτιλλου, αρώνιας και γκότζι μπερί, την μεταποίηση του καρπού και την εμπορία των τελικών προϊόντων. Ο συνεταιρισμός αυτός, με την ονομασία “Εύκαρπον” βρίσκεται ακόμα στα πρώτα στάδια της παραγωγής και της οργάνωσής του και μένει, στο κοντινό μέλλον, να φανούν τα αποτελέσματα της όλης προσπάθειας.

Ο συνεταιρισμός “Εύκαρπον” απαριθμεί σήμερα (που γράφονται αυτές οι γραμμές) 115 συνεταιρισμένα μέλη και έχει όλα τα “ατού” για ν’ αποτελέσει σύντομα “παράδειγμα προς μίμηση”, για έναν κλάδο τόσο

νέο, που πρέπει να καλύψει κενά στην Ελληνική Περιφέρεια, στην αγροτική παραγωγή, στη μεταποίηση και στην εμπορία αγροτροφίμων, των οποίων έχει ανάγκη η διεθνής αγορά. Εάν ο συνεταιρισμός αυτός αποτύχει, οι μόνοι που θα έχουν την ευθύνη θα είναι οι συνεταιρισμένοι παραγωγοί και κανείς άλλος, δεδομένου ότι η αγορά τους αναμένει για να τους ανταμείψει για την καινοτόμο προσπάθειά τους. Και εάν αποτύχει θα δώσει το κακό παράδειγμα (για μία ακόμα φορά στον ελληνικό αγροτικό συνεργατισμό).

Και τότε, το παράδειγμα αυτό θα είναι ένα “παράδειγμα προς αποφυγή”, καθώς θα επηρεάσει άσχημα όσους θα θέλουν να εισέλθουν στον δυναμικό κλάδο της παραγωγής “υπερτροφών”. Θα αποτελέσει, όμως, έναν ακόμη λόγο (άδικα βέβαια) δυσφήμισης του Συνεταιρισμού Νέας Γενιάς, καθώς το “Εύκαρπον” είναι ο πρώτος Σ.Ν.Γ. που ξεκίνησε τώρα στη χώρα μας, ενώ λειτουργεί με επιτυχία εδώ και δεκάδες χρόνια σε άλλες προηγμένες χώρες (Η.Π.Α., Καναδά).

Αναφερόμενοι στον τρόπο εισαγωγής των Ελλήνων παραγωγών στα super foods, δώσαμε ένα παράδειγμα οργάνωσης αυτών σε Σ.Ν.Γ., ενώ θα έχουμε την ευκαιρία στα επόμενα, να δώσουμε περισσότερα στοιχεία γι’ αυτή την επιτυχημένη μορφή αγροτικού συνεργατισμού, μία μορφή που υφίσταται και ευημερεί σε άλλες προηγμένες και δημοκρατικές κοινωνίες και δυστυχώς απουσιάζει από την Ελλάδα. Και επειδή η αγορά των προϊόντων αυτού του Σ.Ν.Γ. είναι ανοικτή, ευπρόσδεκτη και περιμένει, αναφέραμε προηγουμένως ότι ο συνεταιρισμός αυτός δεν δικαιούται για να αποτύχει· κι αν αποτύχει θα οφείλεται η αποτυχία αυτή στα συνεταιρισμένα μέλη και μόνον σ’ αυτά. Απόλυτα και με βεβαιότητα σε κανέναν άλλον. **Γιατί και όλες οι αποτυχίες και οι καταστροφές που έχουν επισυμβεί στο αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα, οφείλονται αποκλειστικά στο ανθρώπινο κεφάλαιο και στην κακή διαχείριση από μέρους των συνεταιρισμένων αγροτών, που έγιναν μέτοχοι μιας διεφθαρμένης πολιτικής νοοτροπίας των τελευταίων δεκαετιών** (βλπ. σχετικά κεφάλαια στα προηγούμενα, αλλά και στα επόμενα).

Το γεγονός ότι, για την επιτυχία του νέου κλάδου των “υπερτροφών”, αναφέραμε συνεργασίες, όπως η συμβολαιακή γεωργία και ο αγροτικός συνεργατισμός, με κορυφαίο παράδειγμα τον Συνεταιρισμό Νέας

Γενιάς, δεν σημαίνει ότι και οι εταιρικές μορφές δεν μπορούν να σταθούν και να επιτύχουν, ειδικά όταν πρόκειται η επένδυση να προχωρήσει βαθμηδόν (step by step).

Όπως προαναφέρθηκε, το μέγεθος της γεωργικής ιδιοκτησίας είναι μικρό, αλλά και το πρόβλημα της ρευστότητας, σε περιόδους κρίσης, παραμένει πάντοτε ιδιαίτερα οξύ. Εκτός, όμως, από τα δύο αυτά προβλήματα, υφίσταται και ένα τρίτο, το οποίο προβάλλει μάλλον οξύτερο: είναι η απουσία της σχετικής εμπειρίας πάνω στις νέες καλλιέργειες των “υπερτροφών”.

Οι καλλιέργειες αυτές (ως καλλιέργειες και όχι ως αυτοφυή φυτά) είναι άγνωστες στην Ελλάδα και θα χρειαστεί ένα σχετικά μεγάλο χρονικό διάστημα, για να αποκτηθεί η αναγκαία εμπειρία. Για τους λόγους αυτούς εφίσταται η προσοχή όπως για το ξεκίνημα να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη η απουσία πείρας στο αντικείμενο αυτό (στο σύνολό του). Και επιπρόσθετα, η είσοδος στον κλάδο να γίνεται αρχικά πιλοτικά και στη συνέχεια η ανάπτυξη να είναι βαθμιαία. Αυτός είναι ο καλύτερος τρόπος για την αναδιάρθρωση καλλιεργειών και για την εισαγωγή των αγροτών-παραγωγών σε νέους κλάδους, γενικά.

Επίσης, **αναφέρθηκε, λίγο παραπάνω, η βιολογική παραγωγή “υπερτροφών”**· και μάλιστα ως η δυνατή περίπτωση για την κατάσταση μιας εξειδικευμένης αγοράς, όπως είναι αυτή των “βιολογικών υπερτροφών”, η οποία αποφέρει (τουλάχιστον σήμερα) υψηλά εισοδήματα. **Στο σχετικό, όμως κεφάλαιο της πιστοποίησης και της ασφάλειας των τροφίμων, όπου έγινε ιδιαίτερη μνεία στη βιολογική παραγωγή, αναφέραμε ότι η παραγωγή αυτή δεν είναι μία εύκολη υπόθεση.** Και ενώ η βιολογική παραγωγή αγροτροφίμων γνωστών (ίσως και πολύ γνωστών ή και παραδοσιακών) δεν είναι εύκολη, τότε πόσο μάλλον αυτό ισχύει για τη βιοπαραγωγή των “υπερτροφίμων”, καθώς αυτή η καλλιέργεια (ακόμα και η συμβατική) είναι άγνωστη.

Βέβαια, ο καταναλωτής, όπως πιστεύω ήδη ότι έχουμε εμπεδώσει από τα προηγούμενα, είναι σήμερα ιδιαίτερα απαιτητικός και ζητάει από την αγορά βιολογικά super foods. Κι αν δεν είχε προκύψει η οικονομική κρίση, θα είχε πάρει, η απαίτηση αυτή, την ανηφόρα! Αυτή την ανηφόρα έχει ανακόψει αρκετά η οικονομική κρίση· και φυσικά εννο-

ούμε την ανηφόρα της ζήτησης για βιολογικές “υπερτροφές”. **Βέβαια, βιολογικές υπερτροφές κυκλοφορούν στην Ελλάδα, αλλά εργαστηριακές μας αναλύσεις έδειξαν ότι ορισμένες από αυτές, που εισάγονται από την Κίνα, δεν είναι και τόσο βιολογικές!** (καθώς έχουν βρεθεί, σε γκότζι μπερί, παρασιτοκτόνα αρκετά πάνω από τα επιτρεπτά όρια). Και αφού κυκλοφορούν, θα συνεχίσουν να υπάρχουν και να διακινούνται! Αυτό, όμως, δεν σημαίνει ότι οι Έλληνες αγρότες-επιχειρηματίες του νέου κλάδου θα πρέπει να εμπλακούν άκαιρα και πρόωρα στη βιολογική παραγωγή “υπερτροφών”. Το όλο ζήτημα, χωρίς αμφιβολία, εγκυμονεί κινδύνους για αποτυχίες, οι οποίες μερικές φορές μπορεί να είναι ιδιαίτερα σημαντικές.

Στην περίπτωση της καλλιέργειας για παραγωγή “υπερτροφών”, η εφαρμογή της “Ολοκληρωμένης Διαχείρισης” και της “Ορθής Γεωργικής Πρακτικής”, φαίνεται πως είναι μάλλον εφικτή και οπωσδήποτε φαντάζει ως μία ρεαλιστική προσπάθεια. Αυτό ισχύει βέβαια για τα σημερινά δεδομένα, καθώς βρισκόμαστε στο ξεκίνημα ενός νέου κλάδου φυτικής παραγωγής και είναι δύσκολο να προβλέψουμε εχθρούς και ασθένειες, ακόμα και στο κοντινό μας μέλλον.

Όλα αυτά θίγονται, καθώς πιστεύεται ότι τα αντιοξειδωτικά και οι “υπερτροφές” που τα περιέχουν, έχουν περάσει στην καθημερινότητα ενός μεγάλου μέρους του καταναλωτικού κοινού και οι προοπτικές είναι μάλλον ευοίωνες και έτσι θα είναι και στο μέλλον! Αυτές οι προοπτικές προκαλούν τους νέους και έξυπνους αγρότες για να εισέλθουν στον κλάδο των “υπερτροφών”. Και φυσικά, καλώς τούς προκαλούν, με το ανάλογο ρίσκο, φυσικά!

11.5 Ανακεφαλαίωση.

Στην αρχή αυτού του κεφαλαίου έγινε μία εκτενής εισαγωγή, από την οποία προέκυψε η αναγκαιότητα αναδιάρθρωσης των κλάδων αγροτικής παραγωγής, όταν ορισμένοι κλάδοι αδυνατούν να επιβιώσουν στο ισχυρό και παγκόσμιο ανταγωνιστικό περιβάλλον. Διαπιστώθηκε ότι, η παγκοσμιοποίηση του εμπορίου των αγροτικών προϊόντων και αγρο-